

Cauza C-630/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

17 octombrie 2023

Instanța de trimitere:

Kúria (Ungaria)

Data deciziei de trimitere:

26 septembrie 2023

Recurenți:

ZH

KN

Intimată:

AxFina Hungary Zrt.

Obiectul procedurii principale

Determinarea domeniului de aplicare și aplicarea consecințelor juridice în cazul în care o clauză dintr-un contract încheiat cu consumatorii și exprimat în monedă străină, prin care consumatorul își asumă în mod nelimitat riscul legat de cursul de schimb, este abuzivă și conduce la nulitatea totală a contractului.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Interpretarea articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Articolul 267 TFUE.

Întrebările preliminare

- 1) Este corect să se interpreteze expresia „[contractul] poate continua să existe fără clauzele abuzive”, care figurează la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (denumită în continuare „Directiva 93/13”), în sensul că un contract încheiat cu consumatorii și exprimat în monedă străină poate continua să existe fără o clauză contractuală care intră în sfera obiectului principal al contractului și care atribuie consumatorului, în mod nelimitat, riscul legat de cursul de schimb, având în vedere că dreptul statului membru reglementează mecanismului de conversie valutară prin intermediul unor dispoziții legale imperative?

Este compatibilă cu articolul 1 alineatul (2), cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 o practică judiciară a unui stat membru (întemeiată pe o interpretare a dreptului statului membru realizată în lumina directivei și cu respectarea principiilor de interpretare stabilite de Curtea de Justiție a Uniunii Europene) potrivit căreia, având în vedere principiul îmbogățirii fără justă cauză,

- a) se dispune rambursarea către consumator (sau lichidarea în favoarea sa) a sumelor percepute de creditor în temeiul clauzei considerate abuzive, însă obligația respectivă nu se stabilește în cadrul unei *restitutio in integrum*, deoarece o dispoziție specială națională exclude această eventuală consecință juridică a nulității, și nici normele privind îmbogățirea fără justă cauză nu se aplică în mod autonom, deoarece dreptul național nu prevede această consecință juridică în cazul nulității contractului, ci consumatorul este exonerat de consecințele care îi sunt deosebit de prejudiciabile și, în același timp, se restabilește echilibrul contractual între părți prin aplicarea principalei consecințe juridice prevăzute de dreptul statului membru în cazul nulității, și anume declararea validității contractului, astfel încât clauzele abuzive nu impun nicio obligație în sarcina consumatorului, însă celelalte elemente (neabuzive) ale contractului (inclusiv dobânzile contractuale și alte costuri) continuă să angajeze părțile potrivit dispozițiilor sale?
- b) în cazul în care nu este posibilă declararea validității contractului, se stabilesc consecințele juridice ale nulității prin declararea, în vederea lichidării conturilor, a eficacității contractului până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești și se procedează la lichidarea conturilor între părți prin aplicarea principiului îmbogățirii fără justă cauză?
- 2) În vederea stabilirii consecințelor juridice ale unui contract care este nul pentru motivul menționat anterior, se poate lăsa neaplicată o dispoziție normativă a unui stat membru care a intrat în vigoare ulterior și care a introdus pentru viitor conversia obligatorie în forinți, având în vedere că dispoziția respectivă, ca urmare a stabilirii cursului de schimb, atribuie o

anumită parte a riscului legat de cursul de schimb în sarcina consumatorului, care – în considerarea clauzei contractuale abuzive – ar trebui să fie complet scutit de acest risc?

- 3) În cazul în care, conform dreptului Uniunii, nu este posibil să se stabilească consecințele juridice ale nulității nici prin declararea validității și nici prin declararea eficacității, care sunt consecințele juridice – și temeiurile teoretice aferente – care ar trebui, prin urmare, să fie stabilite *contra legem*, indiferent de reglementările statului membru privind consecințele juridice și exclusiv în temeiul dreptului Uniunii, având în vedere că Directiva 93/13 nu reglementează consecințele juridice ale nulității?

Dispoziții de drept al Uniunii invocate

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii: articolul 1 alineatul (2), articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1).

Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumită în continuare „Curtea”) din 3 octombrie 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

Hotărârea Curții din 31 martie 2022, Lombard Lizing (C-472/20, EU:C:2022:242).

Hotărârea Curții din 27 aprilie 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352).

Hotărârea Curții din 15 iunie 2023, Bank M. (Consecințele anulării contractului) (C-520/21, EU:C:2023:478).

Dispoziții naționale invocate

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Legea nr. IV din 1959 de instituire a Codului civil, denumită în continuare „vechiul Cod civil”): articolul 209 alineatele (1) și (4), articolul 209/A alineatul (2), articolul 237 alineatele (1) și (2), articolul 361 alineatul (1) și articolul 363 alineatul (1).

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a aspectelor specifice privind decizia pronunțată de Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept civil în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile financiare cu consumatorii] (denumită în continuare „Legea DH1”): articolele 3 și 4.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi

XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény [Legea nr. XL din 2014 privind normele referitoare la lichidarea conturilor prevăzută de Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a aspectelor specifice privind decizia pronunțată de Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept civil în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile financiare cu consumatorii, precum și alte dispoziții] (denumită în continuare „Legea DH2”): articolele 3, 4 și 37.

Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (Legea nr. CXLV din 2015 de reglementare a aspectelor legate de conversia în forinți a creanțelor rezultate din anumite contracte de împrumut încheiate cu consumatorii) (denumită în continuare „Legea DH7”): articolele 3, 9, 12, 13 și 15.

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Societatea AxFina Hungary Zrt. (denumită în continuare „AxFina”), în calitate de locator financiar, și ZH, în calitate de locatar financiar, au încheiat la 21 iunie 2007 – cu o garanție solidară din partea lui KN – un contract de leasing financiar exprimat în monedă străină [franci elvețieni] (CHF) pentru achiziționarea unui autoturism. Locatarul a ales o modalitate de calcul a variațiilor cursului de schimb în temeiul căreia trebuia să plătească 120 de rate lunare fixe, iar calcularea variațiilor cursului de schimb se efectua la data expirării perioadei contractuale. AxFina a plătit furnizorului prețul de achiziție al bunului care făcea obiectul contractului de leasing financiar, iar ZH a intrat în posesia autovehiculului. La 7 mai 2013, AxFina a reziliat contractul de leasing financiar cu efect imediat ca urmare a întârzierii la plată a ZH și KN, astfel încât întreaga datorie prevăzută în contract a devenit exigibilă într-o singură plată.
- 2 AxFina a formulat acțiune împotriva ZH și KN, prin care solicita, pentru motivul că contractul era nul ca urmare a caracterului abuziv al clauzei referitoare la variațiile cursului de schimb, declararea validității contractului cu efect retroactiv și obligarea părților la plata datoriei principale și a dobânzilor. Datoria principală solicitată includea și suma aferentă variațiilor cursului de schimb.
- 3 În hotărârea sa, instanța de prim grad a constatat că contractul de leasing financiar era nul ca urmare a caracterului abuziv al riscului legat de cursul de schimb. Aceasta a statuat că ZH și KN erau obligate, ca o consecință juridică a nulității, să suporte până la o anumită limită riscul legat de cursul de schimb. Instanța de prim grad a redus creanța AxFina cu diferența pe care ZH ar fi trebuit să o plătească în cazul în care contractul ar fi fost exprimat în forinți maghiari (HUF) (denumiți în continuare „forinți”).
- 4 ZH și KN au declarat apel, în urma căruia instanța de apel a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță, considerând că metoda de lichidare a conturilor utilizată de instanța de prim grad nu era contrară nici dreptului maghiar, nici

dreptului Uniunii. În opinia sa, caracterul ireversibil al serviciului furnizat în temeiul contractului de leasing financiar împiedică restabilirea situației inițiale.

- 5 În recursul declarat împotriva hotărârii definitive, ZH și KN solicită anularea hotărârii și respingerea acțiunii și, în subsidiar, obligarea instanței de prim grad să inițieze o nouă procedură în cadrul căreia să se declare validitatea contractului de leasing financiar și să se efectueze o nouă lichidare de conturi între părți.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 6 Potrivit lui ZH și KN, contractul nu este valid deoarece, printre altele, nu conține informații privind riscul legat de cursul de schimb.
- 7 ZH și KN susțin că, cu excepția cazului în care consumatorul solicită în mod expres acest lucru, raportul juridic dintre părțile din procedură nu poate fi supus dispozițiilor dreptului maghiar care, pentru a remedia situația abuzivă creată de fluctuațiile cursului de schimb, impun aplicarea cursului de schimb valutar oficial al Băncii Naționale a Ungariei în locul diferenței de curs valutar abuzive și prevăd că lichidarea conturilor se face pe baza acestui curs de schimb oficial, și care, de asemenea, exclud restabilirea situației inițiale și dispun conversia în forinți a creanțelor rezultate din contractele de împrumut.
- 8 ZH și KN consideră că instanța nu poate modifica conținutul unei clauze abuzive. În cazul în care părțile doresc și solicită acest lucru, se poate declara validitatea contractului cu eliminarea clauzelor nelegale. În consecință, clauzele care au stat la baza nulității contractului nu pot fi luate în considerare, dar consumatorul este obligat să plătească ratele lunare de leasing prevăzute în contract până când acoperă cele 120 de rate.
- 9 AxFina nu a formulat întâmpinare la recurs.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 10 Conform jurisprudenței maghiare, consecințele principale și de importanță egală care trebuie să se aplice în cazul nulității sunt restabilirea situației inițiale (*restitutio in integrum*) și, în cazul în care poate fi eliminată cauza nulității, declararea validității contractului cu efect *ex tunc*. Dacă nu este posibilă sau oportună restabilirea situației anterioare încheierii contractului – ca urmare a caracterului său ireversibil fie *ab initio*, fie a posteriori – și nici nu se poate declara validitatea contractului, instanța va declara eficacitatea sa până la pronunțarea unei hotărâri și, dacă este necesar, va dispune ca valoarea prestației care a rămas fără contraprestație să fie compensată în bani.
- 11 Potrivit Kúria (Curta Supremă), dintre consecințele juridice ale nulității prevăzute de dreptul maghiar, declararea validității reprezintă soluția cea mai adecvată pentru interesele consumatorului și care respectă totodată principiile consacrate de

dreptul Uniunii. În cazul în care nu este posibilă declararea validității contractului, se poate declara eficacitatea sa, procedându-se la o lichidare a conturilor între părți în conformitate cu principiul îmbogățirii fără justă cauză, ceea ce respectă de asemenea cerințele menționate. Prin declararea eficacității, instanța nu impune executarea contractului nevalid, ci pur și simplu efectuează o lichidare a conturilor între părți.

- 12 Prin adoptarea legislației maghiare privind protecția consumatorilor – care stabilește caracterul abuziv atât al diferenței cursului de schimb aplicate de instituțiile financiare, cât și al clauzelor contractuale pe care se bazează dreptul acestor instituții de a modifica unilateral contractul – legiuitorul a ales în mod conștient să nu includă restabilirea situației inițiale printre consecințele juridice ale nulității. Astfel, potrivit dispoziției relevante din legislația maghiară, consecința juridică a nulității contractului de leasing financiar în discuție în litigiul principal poate consta numai fie în declararea validității contractului, fie în declararea eficacității acestuia până la rezilierea sa.
- 13 Or, Kúria (Curtea Supremă) consideră că faptul că instanța urmărește să aplice în primul rând principala consecință juridică prevăzută de dreptul maghiar, și anume declararea validității contractului, este conform cu obiectivul prevăzut la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, potrivit căruia se impune restabilirea echilibrului dintre părți, menținându-se, ca regulă generală, validitatea contractului în ansamblul său.
- 14 În Hotărârea din 27 aprilie 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352), Curtea a oferit deja indicații cu privire la consecințele juridice care nu ar trebui să se aplice în cazul în care se declară validitatea contractului. Totuși, aceasta nu a abordat toate chestiunile relevante de interpretare juridică, în special în ceea ce privește consecințele juridice aplicabile. Astfel, Curtea nu s-a pronunțat cu privire la toate elementele relevante ale consecințelor juridice care trebuie stabilite, astfel încât este justificat să răspundă la întrebările suplimentare de interpretare juridică adresate în prezenta cauză și care sunt necesare pentru soluționarea cauzei pe fond.
- 15 Pe de altă parte, prin Hotărârea din 15 iunie 2023, Banca M. (Consecințele anulării contractului) (C-520/21, EU:C:2023:478), pronunțată ca urmare a unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță poloneză, Curtea a statuat că contractul de împrumut ipotecar nu poate continua să existe după eliminarea clauzelor abuzive pe care le conține și că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun unei interpretări a dreptului național potrivit căreia instituția de credit are dreptul de a solicita consumatorului o compensație care să depășească rambursarea capitalului, precum și plata dobânzilor de întârziere la rata legală începând de la data punerii în întârziere.
- 16 Cu toate acestea, dreptul maghiar prevede consecințe juridice ale nulității contractului care diferă de cele stabilite de dispozițiile din dreptul polonez menționate în Hotărârea C-520/21. Răspunsurile date de Curte în hotărârile sale ca

urmare a trimiterilor preliminare poloneze (sau ale altor state membre) nu pot fi întotdeauna adaptate la contextul juridic maghiar, ca urmare a divergențelor dintre legislațiile naționale și dintre instrumentele de protecție juridică aplicate în domeniul nulității. Situația juridică diferă de asemenea în mod substanțial, deoarece legiuitorul maghiar a adoptat numeroase norme care vizează protecția consumatorilor și, în special, în cazul contractelor de împrumut încheiate cu consumatorii și exprimate în monedă străină, în ceea ce privește mecanismul de conversie aferent obiectului principal al contractului.

- 17 Kúria (Curta Supremă) subliniază că nu este oportun să se ia în considerare cu efect *erga omnes* elementele stabilite în jurisprudența Curții care se referă exclusiv la situația juridică existentă în dreptul unui stat membru. Astfel, o interpretare contrară ar conduce, având în vedere contextul juridic maghiar, la o aplicare necesară a dreptului *contra legem*, ceea ce Curtea consideră de asemenea că este preferabil să se evite.
- 18 Potrivit Kúria (Curta Supremă), principiul autonomiei procedurale a statelor membre, al cărui domeniu de aplicare este nuanțat de principiile echivalenței și eficacității, delimitează interpretarea dreptului statelor membre în lumina dreptului Uniunii. În lumina acestuia, îi revine instanței naționale sarcina de a se asigura că, în definitiv, consumatorul se găsește în situația în care s- ar fi aflat dacă clauza considerată abuzivă nu ar fi existat niciodată (Hotărârea pronunțată în cauza C-705/21, punctul 47, și Hotărârea pronunțată în cauza C-472/20, punctul 57).
- 19 Faptul că instanța urmărește să aplice în primul rând principala consecință juridică prevăzută de vechiul Cod civil, și anume declararea validității contractului, este conform cu obiectivul prevăzut la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, potrivit căruia scopul directivei este de a restabili echilibrul dintre părți, menținând în același timp, ca regulă generală, validitatea contractului în ansamblul său, iar nu de a declara nul orice contract care conține clauze abuzive.
- 20 Deoarece cauza nulității este lipsa transparenței efectelor asumării riscului legat de cursul de schimb asupra consumatorului, această cauză poate fi complet eliminată în contextul declarării validității contractului, prin scutirea completă a consumatorului de acest risc, astfel încât să nu fie el cel care și-l asumă.
- 21 Eliminarea clauzei contractuale abuzive nu constituie o modificare interzisă a contractului, având în vedere că acesta poate continua să existe fără clauza respectivă. Ea nu ar avea drept consecință nici modificarea naturii obiectului principal al contractului. Aceasta nu echivalează cu executarea unui alt tip de contract (Hotărârea C-260/18, punctele 35 și 45), deoarece se menține lichidarea conturilor în monedă străină, doar că riscul legat de cursul de schimb nu mai este suportat de consumator, ci de bancă. În schimb, aceasta permite protejarea intereselor consumatorului. Această soluție asigură faptul că sancțiunea aplicată este efectivă și proporțională și, în plus, garantează restabilirea unui echilibru real între părți.

- 22 De asemenea, Kúria (Curtea Supremă) a statuat în decizii anterioare că, odată ce a fost informat în mod corespunzător, consumatorul are dreptul să renunțe la sistemul de protecție, să nu invoce caracterul abuziv al unei clauze și să nu solicite aplicarea consecințelor juridice corespunzătoare. Cu toate acestea, în cazul în care consumatorul nu face o astfel de declarație, voința sa nu este decisivă pentru a determina modul în care se vor aplica consecințele juridice ale nulității și pentru a stabili conținutul lor.
- 23 Kúria (Curtea Supremă) dorește să elaboreze propria jurisprudență cu privire la consecințele juridice pentru a alinia aplicarea normelor care prevăd conversia în forinți a creanțelor rezultate din contractele de împrumut la principiile dreptului Uniunii. Aceasta consideră că este conformă cu obiectivul prevăzut la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 practica legiuitorului potrivit căreia, în cazul în care contractul nu este valid deoarece impune consumatorului riscul legat de cursul de schimb, instanța națională lasă neaplicată legea care prevede că creanțele rezultate din contractele de împrumut trebuie convertite în forinți la un curs de schimb mai mare decât cel în vigoare la momentul încheierii contractului (și care prevede de asemenea că dobânzile trebuie să se calculeze în moneda națională).
- 24 În plus față de consecințele juridice menționate anterior, neaplicarea dispozițiilor legislației maghiare privind conversia în forinți a creanțelor rezultate din contractele de împrumut permite exonerarea completă a consumatorului de orice obligație de plată care rezultă din clauzele contractuale abuzive.
- 25 În consecință, Kúria (Curtea Supremă) consideră că este necesară o interpretare a dreptului Uniunii cu privire la compatibilitatea cu obiectivele prevăzute la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 a unei interpretări și a unei aplicări a legislației maghiare potrivit cărora, în cazul nulității totale a contractului, instanța națională declară, ca o consecință juridică a nulității, validitatea contractului cu efect retroactiv de la data încheierii sale prin eliminarea clauzelor contractuale abuzive prin intermediul cărora se furnizează informații ne transparente cu privire la riscul legat de cursul de schimb și se impune acest risc în sarcina consumatorului. Astfel, clauzele respective nu mai implică nicio obligație pentru consumator (care nu trebuie să suporte riscul legat de cursul de schimb, acesta fiind asumat de instituția financiară), în timp ce restul clauzelor neabuzive ale contractului (obligația de a plăti dobânzi și alte comisioane etc.) angajează părțile în aceleași condiții.
- 26 O altă problemă care se ridică în acest context este dacă raționamentul Curții prezentat în cauza C-705/21 trebuie interpretat în sensul că numai o aplicare a dreptului național care are ca rezultat faptul că părțile se află în situația în care s-ar fi aflat dacă nu ar fi încheiat contractul care conține clauzele abuzive este compatibilă cu dreptul Uniunii. Consecința juridică a nulității prevăzută de dreptul maghiar, și anume declararea validității, este astfel complet exclusă, chiar dacă (spre deosebire de situația din Hotărârea pronunțată în cauza C-705/21) această declarație presupune eliminarea clauzelor contractuale abuzive, iar nu o modificare a conținutului acestora?

- 27 În cazul în care interpretarea juridică propusă – și anume, declararea validării retroactive a contractului cu eliminarea clauzelor abuzive – nu este compatibilă cu dreptul Uniunii, Kúria (Curtea Supremă) solicită Curții să îi furnizeze orientări interpretative suplimentare cu privire la consecințele juridice – și la jurisprudența pe care se întemeiază – care ar trebui aplicate, direct în temeiul dreptului Uniunii, în cazul unui contract care este nul ca urmare a furnizării de informații netransparente privind riscul legat de cursul de schimb.
- 28 Având în vedere gravitatea problemelor de drept ridicate în prezenta cerere de decizie preliminară, Kúria (Curtea Supremă) invită Curtea să ia în considerare posibilitatea de a se pronunța în această cauză în completul de judecată al Marii Camere.

DOCUMENT DE LUCRU